

Інформаційний додаток до програми з курсу «Філософія» для студентів спеціальності 126 «Інформаційні системи та технології», факультету інформаційних технологій

Семінар 1. Вступ до філософії. антична філософія від пошуку архе до перших теорій буття. Теорія буття Платона та субстанції Аристотеля.

1. Філософська пропедевтика: різні ракурси представлення філософії:
  - 1.1. філософія як наука та Просвітництво; «елементарна» та «наукова» філософія;
2. Витоки античної філософії: періодизація, перші «фюсіологи» у пошуках архе.
3. Теорія буття Платона та вчення про душу.
4. Теорія субстанції Аристотеля.

Література для підготовки:

1. Адо П'єр. Що таке антична філософія? Новий Акрополь, 1995. - С. 5-18; 88-94.
2. Баумейстер Андрій. Відеокурс: «Філософська пропедевтика». <https://www.youtube.com/watch?v=bE6RIPFZ8YA&feature=youtu.b>.
3. Гьойстад У.М. Душа. Пошуки, історія, культура, пер. з норв. М. Никончука. – Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023. - С. 28-31.
4. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 10-13.
5. Мондін Батіста. Логіка, семантика і гносеологія» — серія «Підручники систематичної філософії», т. 1. Переклад з італійської Б. Завідняка. Місіонер: Жовква, 2017 — С. 16-20.
6. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – С. 19-25; 28-29.
7. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 28-33.
8. Marcus Weeks, Martin Weeks. Heads Up Philosophy. DK. – 2016. P. 6-9.

Семінар 2. Практична філософія. Телос політичного життя та евдемонія: стоїки та епікурейці

1. Психологія або теорія душі:
  - 1.1.«формула» здобуття чеснот;
    - 1.1.1. роль чеснот та вад у побудові хорошого життя.
2. Політична парадигма:
  - 2.1.телос політики;
  - 2.2.свобода та соціальне призначення в полісі.
  - 2.3.концепція гарного громадянина.
3. Етична парадигма стоїків:
  - 3.1. психологічні техніки.

- 3.2. пошук сенсу: стоїцизм та логотерапія Віктора Франкла «Людина в пошуках сенсу»;
- 3.3. діалог Сенеки «Про щасливе життя».
- 4. Етична парадигма Епікура:
  - 4.1. концепція гедонізму;
  - 4.2. тлумачення феномену смерті.

Література для підготовки:

1. Гьойстад У.М. Душа. Пошуки, історія, культура, пер. з норв. М. Никончука. – Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023. - С.41-47.
2. Ірвін Вільям Б. Жити змістовно. Філософія радості від античних стоїків, Yakaboo Publishing, 2021. - С. 13-37; 73-214. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 50-51.
3. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 58-59.
4. Філософія: хрестоматія : у 2 т. Т. 1. Філософська пропедевтика : навч. посіб. для бакалаврів фізико-математичних і природничих спеціальностей / О. В. Комар, А. А. Кравчук, О. В. Руденко та ін.; заг. ред. д-ра філос. наук, проф. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2010. – С. 12-14; 133-144.
5. Мондін Баттіста. Етика і політика. Підручники з систематичної філософії: Том 6. Етика і політика, пер. з італ. Т. Босої. Жовква: Місіонер, 2017. - С. 123-125.
6. Саймонс Майкл. Епікур, філософ ласунів/Їжте, пийте і будьте щасливі. Київ, 2011. - С. 25-42.
7. Сендел Майкл. Відеокурс «Справедливість»: <https://www.youtube.com/watch?v=WZwE-wOOInY>.
<https://www.youtube.com/watch?v=WZwE-wOOInY>.
8. Сенека. Про щасливе життя/Діалоги; пер. з латини Андрій Содомора. – Львів: Апіорі, 2016. – С. 123-172.
9. Франкл Віктор. Людина в пошуках справжнього сенсу. Психолог у концтаборі, пер. з англ. О. Замойської. — Харків, 2016. - 160 с.
10. The philosophy book. Big ideas simply explained. DK Publishing, 2017. - P.64-65.

Семінар 3. Середньовічна філософія: патристична теорія пізнання: від пошуку Істини до самопізнання. Проблема теодицеї у неоплатонізмі Августина Аврелія та Северина Боеція.

1. Періодизація середньовічної філософії:
  - 1.1. вплив античної філософії на становлення християнського світу.
2. Неоплатонічна гносеологія Августина Аврелія:
  - 2.1. вчення про душу:

- 2.1.1. психологічна концепція часу у «Сповіді» (XI Книга);
- 2.2. проблема теодицеї.
3. Неоплатонічна теорія розради від філософії Северина Боеція:
  - 3.1. свобода волі, випадок та роль предестинації.

Література для підготовки:

1. Ворбертон Найджел. Коротка історія філософії, пер. з англ. Анна Марховська, Київ: Наш формат, 2023. - С. 36-46.
2. Гьойстад Уле Мартин. Душа. Пошуки, історія, культура, пер. з норв. М. Никончука. – Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023. - С. 56-58; 63-68.
3. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 64-65; 70-71.
4. Мондін Баттіста. Логіка. Семантика. Гносеологія. Підручник систематичної філософії. Т 1. Жовква: Місіонер, 2017. - С. 143-147.
5. Мондін Баттіста. Онтологія та метафізика. Підручник систематичної філософії. Т 3. Жовква: Місіонер, 2010. - С. 181.
6. Святий Августин. Сповідь. пер. з латини Ю. Мушака. – Київ: Основи, 1996. - С. 220-236.
7. The philosophy book. Big ideas simply explained. DK Publishing, 2017. - P. 70-73.

Семінар 4. Схоластика: перші університети, Аквінатові «докази» буття Бога та «суперечка» про універсалії

1. Вплив філософії на формування перших європейських університетів:
  - 1.1. «Сім вільних мистецтв» - ґрунт для освіченої особистості.
  - 1.2. символіка «семи вільних мистецтв» в роботі Герарда Ландсберзької.
2. Актуальність схоластичного ідеалу Томи Аквінського:
  - 2.1. концепція двох істин: Аквінат contra Авероес.
  - 2.2. «П'ять шляхів» пізнання Бога.
3. Суперечка про універсалії або онтологічний статус загальних понять.

Література для підготовки:

1. Баумейстер Андрій. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії, Київ, 2007. - С. 60-66; 125-129.
2. Баумейстер Андрій. Тома Аквінський. Вступ до мислення. Бог, буття і пізнання. Київ: Дух і літера 2012. - С. 18-25; 90-98, С. 188-198.
3. Мондін Баттіста. Філософія релігії і теодицея, пер. Б. Завідняка, Жовква: Місіонер, 2012. С. 224-228.

4. Perrin Christopher. What are the Seven Liberal Arts?
<https://www.youtube.com/watch?v=4Ju4aL2WR2E>.
5. The philosophy book. Big ideas simply explained. DK Publishing, 2017. P. 82-83.

Семінар 5. Філософія Модерну: емпірики contra раціоналістів

1. Середньовічні джерела філософії Ренесансу:
  - 1.1. Флорентійська академія наук та перші модерні академії.
2. Новочасова філософія – філософія суб'єкта у пошуках наукового методу пізнання. Емпіризм та раціоналізм.
3. «Вродженні пересуди» або «ідоли пізнання» (Френсис Бейкон).
4. Систематичний сумнів та прозорість мислення – основні пізнавальні настанови Рене Декарта:
  - 4.1. I-II «Метафізична медитація»: «Cogito ergo sum», розрізнення сну та реальності, «res cogitans»;
  - 4.2. гносеологія: чуття, ідеї та розум.

Література для підготовки:

1. Декарт. Перший розмисел та Другий розмисел /«Медитації» Декарта у дзеркалі сучасних тлумачень: Жан-Марі Бейсад, Жан-Люк Марйон, Кім Сан Он-Ван-Кун / укладач О. Хома; пер. з фр. і лат. О. Хоми та А. Баумейстера. – Київ: Дух і літера, 2014. С. 22-33.
2. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 92-93; 95; 102-103.
3. Сорел Том. Декарт: оксфордське коротке введення. Тернопіль, Богдан, 2022. С. 9-23; 91-105; 115-127.
4. Прінсіпі Лоуренс М. Наукова революція: дуже коротке введення / Л. М. Прінсіпі ; пер. з англ. та заг. ред. В. О. Тадеєва. — Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2020. — С. 10 - 23.
5. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. – С. 111-113; 120-123.
6. Хома Олег. Відеокурс. Філософія Нового часу.
<https://www.youtube.com/watch?v=zEsIJK7DXoU>.

Семінар 6. Філософія Просвітництва. Кантове вирішення проблем теорії пізнання. Етика обов'язку vs етика утилітаризму

1. Філософія Просвітництва та доба революцій.
2. Теорія пізнання Девіда Г'юма:

- 2.1. індукція та причиновість;
- 2.2. теорія здобуття чуттєвого досвіду.
3. Кантова відповідь Г'юму та Декарту (поєднання питань раціоналізму та емпіризму);
  - 3.1. теорія пізнання замінює теорію буття;
  - 3.2. практична філософія: категоричний імператив:
    - 3.2.1. Що таке Просвітництво?
    - 3.2.2. Про гадане право брехати з людинолюбства.
4. Етика утилітаризму: пріоритет у вчинку наміру чи результату?

Додаткове завдання:

1. Філософія Григорія Сковороди:
  - 1.1. неоплатонічна концепція: онтологія, гносеологія та символізм.
  - 1.2. ідея «сродної праці».
2. Паралелі зі західною філософською традицією.

Література для підготовки:

1. Баумейстер Андрій. Вступ до філософських студій, або інтелектуальні подорожі до країни філософії, Київ, 2007. - С. 98-110.
2. Гелнер Ернест. Розум проти культури/Розум і культура, пер. з англ. С. Савченко. - Х. : Акта, 2004. - С.31-44.
3. Кант Іммануїл. Відповідь на запитання: Що таке Просвітництво?/ Мислителі німецького романтизму. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2003. - С. 158-161.
4. Кант Імануель. Про гадане право брехати з людинолюбства, пер. з нім. Віктора Чорного. <https://politcom.org.ua/manuel-kant-pro-hadane-pravo-brekhaty-z-liudynoliubstva>.
5. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 124.
6. Скратон Роджер. Коротка історія новітньої філософії. К.: Основи, 1998. - С. 136-138; 163-166.
7. Сендел Майкл. Відеокурс «Справедливість з Майклом Сенделом». <https://www.youtube.com/watch?v=AAWj6UQT4ds>.
https://www.youtube.com/watch?v=6xX_Looelo.
https://www.youtube.com/watch?v=6xX_Looelo.
<https://www.youtube.com/watch?v=fgJ13LLm0EE>.
8. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. С. 126-132; 143.
9. The philosophy book. Big ideas simply explained. DK Publishing, 2017. - P. 144-145.

Література для додаткового завдання:

1. Лютий Тарас. Західна філософська традиція та Сковорода (курс відеолекцій). <https://www.youtube.com/watch?v=v0BvpQSvEd0>.
<https://youtu.be/u6dgc2Vb37M?si=zNuZIxXbpOCQsuhE>.
2. Лютий Тарас. Істина безначальна/Сковорода. Самовладання. К.: Темпора, 2022. С. 357-375.
3. Сковорода Григорій. Сковорода. Найкраще. Львів: Terra Incognita, 2017. - С.4-11; 172-179; 310-313.

Семінар 7. Філософські напрямки к.ХІХ-ХХст. Філософія життя та екзистенціалізму: Фрідріх Ніцше та Жан-Поль Сартр

1. Характеристика творчої еволюції поглядів Ніцше:
  - 1.1. песимізм Артура Шопенгауера.
  - 1.2. філософія самоподолання;
  - 1.3. «переоцінка всіх цінностей» та «воля до сили».
2. Філософська психологія:
  - 2.1. Що таке шляхетність? – протиставлення двох типів моралі.
3. Філософія Жана-Поля Сартра:
  - 3.1. «Людина є тим, чим вона себе робить»;
  - 3.2. Екзистенціалізм – це проєкт свободної людини (погляди Симони де Бовуар).
4. Відчуття абсурду та феномен смерті як граничної ситуації.

Додаткове завдання:

1. Київська філософія університету св. Володимира к.ХІХ-ХХ ст.: основні постаті та напрямки дослідження.

Література для підготовки:

1. Агеєва Віра, Семків Ростислав. Як у Києві не впізнали Симону де Бовуар (відео інтерв'ю). https://youtu.be/uBu8Rav28BA?si=alNEcS_Ms8P6BIItS.
2. Бенвенуто Серджіо. Музикант песимізму (Шопенгауер)/ Зневіра. Муки байдужості. К.: Ніка-центр, 2021. - С. 72-75.
3. Гьойстад У.М. Душа. Пошуки, історія, культура, пер. з норв. М. Никончука. – Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023. - С.209-223.
4. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С. 176-179.
5. Лютий Тарас, Володимир Єрмоленко. Ніцше, як подолати самого себе. Відеолекція. <https://youtu.be/O0UVouabT1A?si=kMItnFMSjSGJi7Ks>.

6. Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. - С. 261-283.
7. Ніцше Фрідріх. По той бік добра і зла. Пер. з нім. Дарина Мелашенко, Харків: Фоліо. 2023. - С. 182-215.
8. Сартр Жан-Поль. Екзистенціалізм – це гуманізм. / Читанка з філософії: У 6 книгах. – К.: Довіра, 1993. – Кн. 6: Зарубіжна філософія ХХ століття. – С. 131 – 139.

Література для додаткового завдання:

1. Горський Вілен, Стратій Ярослава, Тихолаз Анатолій, Ткачук Марина. Філософія в університеті св. Володимира. К.: Вид. дім «KM Academia»; ТОВ Університетське видавництво «Пульсари», 2000. С. 184-248.

Семінар 8. Аналітична філософія ХХ-ХХІ ст.: феномени мови та свідомості

1. Лінгвістичний поворот: мова як предмет пізнання в концепції Людвіга Вітгенштайна:
  - 1.1. ідея мовної гри;
  - 1.2. критика теорії значень;
  - 1.3. душа як мова та образ.
2. Когнітивний поворот у ХХ ст. Визначення свідомості:
  - 2.1. аргументи про фізикалізму:
    - 2.1.1. «філософський зомбі» та визначення свідомості (автор Девід Чалмерс);
    - 2.1.2. «кімната Мері» та «епіфеноменальні квалія» (автор Френк Джексон);
    - 2.1.3. «На що схоже бути кажаном?» (автор Томас Нагель);
    - 2.1.4. «китайська кімната» (автор Джон Серль) та тест Алана Тьюринга.
  - 2.2. Нейрофілософія: «Як знають нейрони?» (Патрисія Чарчленд).

Література для підготовки:

1. Баумейстер Андрій. Філософія свідомості. Лекція 1. Когнітивний поворот (відеокурс). https://youtu.be/Sag5K_3ZI6k?si=mHIwzRvYNRculXfy.
2. Ворбертон Найджел. Коротка історія філософії, пер. з англ. Анна Марховська, Київ: Наш формат, 2023. - С.182-187; 209-212.
3. Гьойстад Уле Мартин. Душа. Пошуки, історія, культура, пер. з норв. М. Никончука. – Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023. - С. 241-253.

4. Джексон Френк. Епіфеноменальні квалія//Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку. Літопис, 2014. С. - 257-275.
5. Джендлер Алекс. Тест Тьюрінга: Чи зможе комп'ютер пройти екзамен на людяність? <https://youtu.be/3wLqsRLvV-c?si=dSNml90EsW7rqqsQ>.
6. Кунцман Петер. Філософія: dtv-Atlas – К.: Знання-Прес, 2002. – С.216-217.
7. Нагель Томас. На що схоже бути кажаном? За науковою редакцією А. С. Синиці//Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку. Львів: Літопис, 2014. - С. 203-224.
8. Сепетий Дмитро. Три найвпливовіші аргументи проти матеріалізму у сучасній філософії свідомості/ Наука. Релігія. Суспільство. — 2013. — № 4. — С. 75-82.
9. Серль Джон. Розуми, мозки і програми //Антологія сучасної аналітичної філософії, або жук залишає коробку. За науковою редакцією А. С. Синиці. Львів: Літопис, 2014. - С. 225-256.
- 10.Фюрст М., Тринкс Ю. Філософія. К.: ДУХ І ЛІТЕРА, Інститут релігійних наук св. Томи Аквінського, 2018. - С. - 285-299.
11. Чалмерс Девід. Аргумент 1: логічна можливість зомбі. Пер. з англ. Андрія Леонова. // Філософська думка, №5, 2015. — С. 60-67.
12. Nelsen Eleanor. Mary's room: a philosophical thought experiment. https://www.ted.com/talks/eleanor_nelsen_mary_s_room_a_philosophical_thought_experiment?utm_campaign=tedsread&utm_medium=referral&utm_source=tedcomshare (укр.субтитри).
13. Черчленд Патриція Сміт. Яким чином нейрони знають?//Антологія сучасної філософії науки, або усмішка ASIMO / за наук. ред. В. П. Мельника та А. С. Синиці. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. - С.453-468.

Семінар 9. Філософія ХХ-ХХІ ст. феномен людини, техніки, та свободи (теми на вибір)

1. Філософська антропологія – явище ХХ ст.:
  - 1.1. феномен сміху та плачу (Гельмут Плеснер та Ерік Смадж);
  - 1.2. самотність (Ларс Свендсен);
  - 1.3. зневіра (Серджіо Бенвенуто);
  - 1.4. любов (Еріх Фромм);
  - 1.5. vita active: праця чи робота? (Ганна Арендт) та продуктивна праця (Вольфганг Шивельбуш);
    - 1.5.1. проблема банальності зла або «порожньої людини».
2. Проблема свободи:
  - 2.1. онтологія, політика та етика свободи (Ларс Свендсен);
  - 2.2. «запона незнання» - теорія справедливості Джона Роулза;
  - 2.3. механізми втечі від свободи (Еріх Фромм).
3. Проблема етики:

- 3.1. «дилема вагонетки і небажаний скрипаль» (Філіппа Фут та Джудіт Джарвіс Томсон);
- 3.2. етична проблематика науки та техніки:
  - 3.2.1. «10 парадоксів техніки» (Ендрю Фінберг).

Додаткове завдання:

1. Історія української філософії (Дмитро Чижевський).

Література для підготовки:

1. Арендт Ганна. Становище людини. Львів: Літопис, 1999. - С. 21-32.
2. Бенвенуто Серджіо. Зневіра. Муки байдужості. К.: Ніка-центр, 2021. С.165-186.
3. Больнов О.Ф. Філософська антропологія та її методичні принципи // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрямки. Хрестоматія: навчальний посібник; пер. з нім. А. Гордієнка ; упоряд. В. В. Лях, В. С. Пазенок. – К. : Ваклер, 1996. – С. 96–111.
4. Ворбертон Найджел. Коротка історія філософії, пер. з англ. Анна Марховська, Київ: Наш формат, 2023. - С. 199-203.
5. Гьойстад У.М. Душа. Пошуки, історія, культура, пер. з норв. М. Никончука. – Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2023. - С.287-304.
6. Плеснер Гельмут. Приводу плачу//Культурологічний часопис Ї (37), Львів, 2005. - С.232-245.
7. Свендсен Ларс Г. Філософія свободи. пер. з норв. мови. – Львів : видавництво Анетти Антоненко; К. : Ніка-Центр, 2016. С. 36-119; 121-316.
8. Смаджа Ерік. Сміх, біологія, психіка, культура. Київ: Видавництво Анетти Антоненко, 2017. - С. 19-47.
9. Свендсен Ларс Г. Філософія самотності. К. Ніка-центр, Видавництво Анетти Антоненко, 2017. - С. 28-50; 141-167.
10. Фромм Еріх. Мистецтво любові. пер. з англ. В. Кучменко. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. - С. 21-155.
11. Фромм Еріх. Втеча від свободи. перекл. з англ. М. Яковлева. — Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. - С. 15-265.
12. Шивельбуш Вольфганг. Речі і люди. Есей про споживання. Київ: Ніка-Центр; Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2018. - С. 135-151.

Література для додаткового завдання

1. Чижевський Дмитро. Українська філософія //Ізборник. <http://litopys.org.ua/cultur/cult11.htm>.